

Sosiaali- ja terveysministeriö STM075:00/2011

kirjaamo@stm.fi

Viite: Lausunto hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi 22.11.2016

Suomen Bensinikauppiaitten ja Liikennepalvelualojen Liitto SBL ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Lausuntopyynnössä pyydetyllä tavalla lausunnon antaja on ensin esittänyt arvionsa lakiluonnoksen yleisperusteluista. Tämän jälkeen annetut kommentit on ryhmitelty lakiluonnokseen pykäläkohtaisesti.

Yleiset näkökannat hallituksen esityksestä

Hallituksen esityksen yleisperusteluissa tuodaan esille alkoholilainsäädännön uudistamisen kolme eri toteuttamisvaihtoehtoa. Esitykseen valittua vaihtoehtoa pidetään yleisperustelujen mukaan sosiaali- ja terveystaloudellisesti kaikkein huonoimpana. Lausunnon antajan mukaan tämä vaihtoehto kolmesta ottaa kuitenkin parhaiten huomioon vähittäismyynnin näkökulman lainsäädäntöuudistuksessa ja pyrkii omalta osaltaan toteuttamaan hallituksen itselleen asettamaa tavoitetta sääntelytaakan keventämisestä ja yritystoimintaan liittyvien kilpailuedellytysten tervehdyttämisestä.

Yleisperustelujen elinkeinopoliittiset tavoitteet kohdassa todetaan aivan oikein, että vuoden 2016 alusta toteutettu aukioloaikojen vapauttaminen on saattanut pieniä kauppia taloudellisiin vaikeuksiin. Tämä pitää paikkansa erityisesti huoltamo- ja liikennepalvelualalla. Lisäämällä alkoholin vähittäismyyntimahdollisuuksia voitaisiin tukea juuri tätä kaupan sektoria elinkeinolle hankalassa siirtymävaiheessa.

Uudistuksella on tarkoitus sallia enintään 5.5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä ja samalla poistaa näiden valmistustaparajoitus. Tätä voidaan pitää elinkeinopoliittisesti kannatettavana. Tällä hetkellä monopoliasemassa olevan Alkon maantieteellinen sijoittuminen kunnissa ohjaa olennaisesti asiakasvirtoja. Alkon sijoittumisesta aiheutuva nykyinen kilpailuhaitta pienille yrityksille vähentyisi uudistuksella selvästi ja pienten liikepaikkojen kilpailukyky paranisi. Kuluttajien ei tarvitsisi enää asioida suuremmissa liikepaikkojen keskittymissä vain sen takia, että yhtenä ostettavana tuoteryhmänä muun ohella sattuisi olemaan A-oluet tai long drink-juomat. Pienten liikepaikkojen kuten esimerkiksi huoltoasemien monipuolinen palvelutarjonta täydentyisi esityksen mukaan loogisesti ja vahvistaisi osaltaan näiden toimintaedellytyksiä myös jatkossa.

Esityksen taloudelliset vaikutukset kohdassa todetaan, että muutoksessa noin 5 500 kauppaan, kioskiin ja huoltamolle siirtyisi 350 Alkosta nykyistä väkevämpiä alkoholijuomia: A-olut, vahvemmat siiderit ja long drink -juomat ja että muutoksessa kauppoihin siirtyvien alkoholijuomien hinnat halpenisivat erikoistarjousmyynnissä jopa yli 50 % nykyisestä. Huoltamo- ja liikennepalvelualan näkökulmasta hintojen halpenemista kuvaava ennuste ei pidä paikkaansa. Jo nykyisen alkoholilainsäädännön aikana on voitu huomata, miten liikennepalveluasemilta myytävän alkoholin (keskiolut) määrät ovat pudonneet rajusti ja vuoden 2016 alusta vapautuneet aukioloajat ovat kiihdyttäneet muutosta entisestään. Syynä tähän on suurempien kauppayksiköiden hinnoittelu-

käytännöt. Yrittäjien ylläpitämien liikepaikkojen on täysin mahdotonta vastata taloudellisesti kannattavasti suuryksiköiden hintakilpailuun. Jos nyt vapautettavien uusien alkoholituoteryhmien kulutukseen halutaan aidosti vaikuttaa, on erikokoisten kaupan yksiköiden väliseen kilpailuun ja hinnoittelukäytäntöön löydettävä tasapainottavia tekijöitä.

Matkustajatuonnin vaikutuksia kokonaiskulutukseen ja lakimuutoksen vaikutuksia siihen on käsitelty lausunnon antajan mukaan liian pintapuolisesti. Jos matkustajatuontia rajoitettaisiin tehokkaammin, siirtyisi näiden juomien myynti toimivan ikärajavaltvonnan piiriin. Samalla vähenisi sekä juomien välittäminen ja päätyminen alaikäisille että alkoholin kokonaiskulutus matkustajatuonnista yksityishenkilöiden koteihin kertyvien alkoholivarastojen pienentyessä rajoitusten myötä. Kasvaneita alkoholiverotuloja voitaisiin ohjata tehokkaasti ongelmakäyttäjien päihdehuoltoon ja valistukseen.

Kuluttajien kannalta kysymys on myös siitä, pystytäänkö harvaan asutuilla seuduilla ylläpitämään nykyisentasoista palveluverkostoa. Tästä palveluverkostosta vastaavat pitkälle paikalliset yrittäjät. Huoltoasemat tarjoavat etenkin maaseudulla monia sellaisia palveluja, joita paikkakunnalta ei muuten välttämättä löydy. Palveluverkon ylläpitäminen käy entistä hankalammaksi, jos kauppiaiden toimintaedellytykset katoavat epäterveen kilpailun takia. Tämä vaikuttaa luonnollisesti myös huoltoasemayrittäjän kykyyn tarjota työpaikkoja kuntalaisille. Lainsäätäjän on huolehdittava siitä, että elintärkeän palveluverkon toimintaa ei vaaranneta säädösteitse.

37 § Vähittäismyyntin ja anniskelun henkilökunta

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi ehdotetun pykälän mukaan olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi. Vähittäismyyntin henkilökunnasta ei ole nykyisessä alkoholilaisissa säännöksiä. Anniskelupaikan henkilökunnasta sekä vastaavista hoitajista ja näiden koulutukseen ja kokemukseen liittyvistä edellytyksistä sen sijaan säädetään nykyisessä alkoholilaisissa.

Pykälän perusteluissa ei juuri avata uuden määräyksen sisältöä. Vähittäismyyntin osalta on varmistuttava siitä, että tämä uusi säännös ei johda minkäänlaisiin lisävaatimuksiin toimivien liikepaikkojen nykyisen henkilökunnan määrän osalta. Pienten liikepaikkojen henkilökunnan määrän pitää aina antaa ohjautua yrityksen liiketaloudellisista lähtökohdista, ei tarpeettomasti lisättävän valvonnan näkökulmasta.

50 § Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Ehdotetun säännöksen mukaan alkoholijuomien myyntiä ei saisi enää edistää kaupan tai ravintoloiden kanta-asiakaskorttien tai etuohjelmien yhteydessä siten, että alkoholijuomien ostaminen olisi ostohyvitysten johdosta sitä halvempaa, mitä enemmän niitä tai muita kulutushyödykkeitä ostaa. Tällaisen hyvityksen tarjoamisen lisäksi myös sen maksaminen olisi kielletty. Suomessa toimivan etuohjelman yhteydessä ei siten saisi maksaa ostohyvityksiä edes niistä alkoholijuomien ostoista, jotka ovat tapahtuneet ulkomailla – esimerkiksi Virossa.

Tätä lakimuutosta voidaan pitää erittäin johdonmukaisena ja hyvänä. Alkoholilainsäädännön yhtenä tavoitteena on alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen estäminen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää loogisesti sitä, ettei kyseisen tuotteen ostamista voida jatkossa kannustaa ja motivoida ostoon liitetyillä alennuksilla. Tällainen mahdollisuus on myös voimassaolevan lain aikana rapauttanut ja vääristänyt alkoholituotteiden myyntiä harjoittavien yritysten välistä kilpailua. On hyvä, että alkoholilain uudistuksella myös nykyinen epäterve markkinatilanne voidaan tältä osin pyrkiä korjaamaan. Säännöksen soveltamisalan pitää luonnollisesti koskea kaikkia elinkeinoja

tasapuolisesti niin, että myös esimerkiksi lento- ja laivayhtiöiden etuohjelmat tulevat säännöksen soveltamisen piiriin.

55 § - 56 § Henkilökunnan osaamistodistus ja sen myöntäminen

Uutena vaatimuksena lakiehdotuksessa säädettäisiin, että alkoholijuomien anniskeluluvan haltijan anniskelua ja alkoholiyhtiön vähittäismyyntiä sekä niiden valvontaa hoitavalla henkilöllä tulisi olla alkoholilain osaamista osoittava alkoholilain osaamistodistus, jonka mallista päättäisi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Koulutustarpeiden arvioimiseksi ja osaamistodistusten asianmukaisuuden varmistamiseksi luvanhaltijan tulisi pykälän 2 momentin mukaan pitää kirjaa henkilökunnan osaamisesta. Kirjanpito helpottaisi alkoholilain viranomaisvalvontaa. Esityksen mukaan osaamistodistuksen myöntäisi valtioneuvoston toimiluvan tai opetusministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Oppilaitoksella olisi oikeus periä testistä maksu, joka vastaa testin järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia.

Tätä esitystä on mielestämme syytä tarkentaa ja rajata niin, ettei sen toteuttamisesta aiheudu tarpeettomia kustannuksia vähittäiskaupassa toimiville yrittäjille. Harvaan asutuilla seuduilla työnantaja joutuisi lähettämään työntekijöitään oppilaitoksiin, jotka sijaitsevat varsin pitkien matkojen päässä työntekopaikasta. Ylimääräisiä kustannuksia aiheutuisi siis sekä matkakuluista että oppilaitoksen osaamistodistuksen suorittamisesta määräämistä todellisista kuluista. Tarpeettomien kustannusten välttämiseksi on myös tärkeää, että kaikille anniskelupassin jo suorittaneille työntekijöille myönnetään suoraan osaamistodistus ilman uutta opiskelua ja testiä. Esitämme, että osaamistodistuksen osalta työnantajille aiheutuvat kustannukset rajataan niin, etteivät ne estä terveen ja tasapuolisen kilpailun toteutumista erikokoisten ja maantieteellisesti eri paikoissa sijaitsevien liikepaikkojen välillä.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua varten osaamistodistus tulisi siirtymäsäännöksen mukaan hankkia vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Siirtymäaikaa olisi myös hyvä joustavoittaa pidemmälle ajanjaksolle näin laajamittaisen lakiuudistuksen kohdalla.

Suomen Bensinikauppiaitten ja Liikennepalvelualojen Liitto SBL ry

Mika Hokkanen
toimitusjohtaja